

WB015 Hoe kies je tussen twee kwaden?
Opdracht gemaakt door Bart Barnard

Jij zelf als wisselwachter!

Is Moreel Besef iets dat je leert tijdens je opvoeding?

Waar komen premier Balkenende's "normen en waarden" eigenlijk vandaan?

Ethisch Handelen, hoe doe je dat? Wat is Fout, en wat Goed? En wie bepaalt dat?

Grote Vragen.

'De Wisselwachter' stelt jou deze vragen direct, op de mens af aan de hand van 1 specifiek voorbeeld.

Wat zou jij doen?

A: De wissel om, zodat er maar 1 slachtoffer valt (eigen schuld, had hij maar moeten opletten)?

B: De wissel niet om, zodat er 3 niets vermoedende spoorarbeiders de kans lopen omver te worden gereden?

Opdracht 1: Welke argumenten heb je als wisselwachter?

Probeer in 10 minuten, *samen met een medeleerling*, te komen tot een keuze, verantwoord met redenen.

Vervolg dit met een klassikaal gesprek van 5 minuten, waarin de twee beste argumenten voor A of B worden gekozen.

(Troostprijs voor de meest inventieve oplossing bedacht waarbij helemaal geen slachtoffers vallen)

Vervolg: Waar is je idee van goed gedrag op gebaseerd?

Grote kans dat er geen unanieme keuze voor A of B gemaakt kan worden. Een goede keuze in dit geval lijkt niet te bestaan. Kiezen tussen 1 of 3 mensenlevens is niet te beredeneren.

Als we dan al kiezen, lijken we dat op intuïtie te doen.

Sinds mensenheugenis hebben filosofen, profeten, godenzonen, denkers en politici geprobeerd richtlijnen te bedenken en te formuleren voor Goed Gedrag.

Opdracht 2: jouw ethisch besef

Probeer in 5 minuten te bepalen, *in samenspraak met een medeleerling*, welk gedachtegoed jouw ethisch besef het sterkst heeft gevormd.

Kies uit: Geloof (Tien Geboden? Boeddhistische levenshouding? Sharia wetgeving?)

Maatschappelijke regelgeving (grondwet, geboden en verboden zoals vastgelegd in de rechtspraak gevoerd in jouw land)

Universal Declaration for Human Rights, geformuleerd door de VN in 1956

Opvoeding door je familie

Onderwijs

Anders

Bespreek 10 minuten *klassikaal* de keuzes. Met de volgende richtvragen:

1. Welk gedachtegoed wordt het meest genoemd?
2. En: in hoeverre is iemands culturele/sociale/etnische achtergrond bepalend voor een keuze?

Vervolg: ben je een Morele Absolutist of een Morele Relativist?

Kiezen voor wie dood moet om een ander te kunnen redden is lastig. Geen van bovengenoemde stelsels van morele richtlijnen geeft gemakkelijk antwoord op de keuzevraag die De Wisselwachter stelt.

Toch worden we dagelijks geconfronteerd met dit soort dilemma's zonder dat het meteen om leven of dood gaat:

Wanneer wordt een leugen (Fout!) een leugen om bestwil (Goed?)

Is spieken bij een examen (oneerlijk dus Fout!) toegestaan als iedereen het doet en je wel gek moet zijn om niet ook dat extra punt te pakken zodat je over kunt (Goed?)?

Zijn Mensenrechten (Goed!) net zo belangrijk als Dierenrechten (net zo Goed?)?

En om wat zaken nog eens even in een ruimer perspectief te plaatsen:

Is stelen (Fout!) gerechtvaardigd als je als zwerver over straat moet (Goed?), of als je als vluchteling in een kamp ergens in Darfur zit (nog Beter?)?

Ben je als 'suicide bomber' een terrorist en moordenaar (Fout!), of een vrijheidsstrijder en held (Goed?)?

Is het slaan van je vrouw Fout, of Goed omdat het nou eenmaal een traditioneel gebruik in je cultuur is?

Is vrouwenbesnijdenis marteling (Fout!) of een culturele waarde en norm (Goed?)?

Kortom: ben je een Morele Absolutist of een Morele Relativist?

Opdracht 3: goed en fout, waar leg jij de grens!?

Klassikaal gesprek van 15 minuten (?) over genoemde vragen en andere door klasgenoten aan te dragen voorbeelden.

Vervolg: de moraal als instinct

In de wetenschap zien we de laatste 20/25 jaar dat de belangrijkste stappen naar nieuwe kennis wordt gedaan in de natuurwetenschappen: genetica, moleculaire biologie, natuurkunde; in het zoeken naar antwoorden op vragen over mens en omgeving zien we spannende dingen gebeuren in het Human Genome Project, de deeltjesversneller van CERN, en stamcel onderzoek, om maar wat te noemen.

Ook in de menswetenschappen wordt het aloude debat over 'nature or nurture' (wordt iemand gevormd door zijn omgeving of is hij al voorbestemd?) steeds meer gedomineerd door onderzoekers die stellen dat menselijk handelen meer door genetisch bepaalde 'hard-wiring' van de hersenen wordt bepaald dan door wat voor vormende invloeden van opvoeding en milieu dan ook.

Zelfs als het gaat om...Ethisch Handelen!

Niks religie, nobel streven naar gelijke mensenrechten voor iedereen, en wijze lessen van je ouders.

Intuïtie, gevormd door evolutie. De moraal als instinct. De mens wil Goed doen voor een ander omdat, evolutionair gezien, het in het belang van een individu is samen te werken met die ander, samen te werken in een groep. Als individu was de oermens kansloos, alleen in groepsverband overleefde men, en verzekerde men het voortbestaan van de soort.

(Niet voor niets wordt Charles Darwin's evolutieleer als de belangrijkste wetenschappelijke ontdekking gezien ooit)

Dus: als jij de neiging voelt iemand de helpende hand te reiken doe je dat niet omdat 'het zo hoort', omdat het ethisch correct zou zijn, maar simpelweg omdat je hele verre voorouders dat al deden om grotere kans tot overleven te hebben en zo het voortbestaan van de groep, het volk, het ras, de menselijke soort te waarborgen!

Opdracht: moraal als instinct

Google en lees het artikel 'The Moral Instinct' van cultuurfilosoof Steven Pinker, en google Marc Hauser, bioloog (recent artikel in de NRC; zie de site).

Ook: doe de Morele Waarden Test op www.moral.wjh.harvard.edu, en bespreek je ideeën over de artikelen, en de resultaten van de Toets *klassikaal*.

Hoe past de invalshoek 'moraal als instinct' bij de antwoorden die je bij de vorige opdrachten hebt gegeven? Verander je van opvatting?